C/2026/1687

13.3.2026

DOPORUČENÍ RADY,

ze dne 9. března 2026,

o lidském kapitálu v Evropské unii

(C/2026/1687)

RADA EVROPSKÉ UNIE,

s ohledem na Smlouvu o fungování Evropské unie, a zejména na čl. 148 odst. 4 této smlouvy,

s ohledem na stanovisko Výboru pro zaměstnanost,

vzhledem k těmto důvodům:

(1) Evropský pilíř sociálních práv, vyhlášený Evropským parlamentem, Radou a Komisí v roce 2017 ([1]), poskytuje vodítko pro vzestupnou konvergenci pracovních a životních podmínek v EU. Jeho první zásada potvrzuje, že „*každý má právo na kvalitní a inkluzivní vzdělávání, odbornou přípravu a celoživotní učení za účelem udržování a získávání dovedností, které mu umožňují plně se účastnit života ve společnosti a úspěšně zvládat změny na trhu práce*“.

(2) Sdělení o Kompasu konkurenceschopnosti ([2]), které Komise přijala v lednu 2025, stanoví plán pro obnovení hospodářské dynamiky EU a posílení růstu. Podpora dovedností je označena za klíčový faktor, přičemž se uznává, že vysoce kvalifikovaná pracovní síla je základem evropského hospodářství, hnací silou produktivity, inovací a kvalitních pracovních míst, jakož i faktorem umožňujícím spravedlivou zelenou a digitální transformaci. V březnu 2025 přijala Komise sdělení o unii dovedností ([3]), v němž zdůraznila klíčovou úlohu lidského kapitálu a dovedností zaměřených na budoucnost při zvyšování konkurenceschopnosti a strategické autonomie Unie, posilování připravenosti a podpoře udržitelné prosperity. V roce 2025 zveřejnila Komise také dvě sdělení o umělé inteligenci, v nichž je zdůrazněna klíčová role lidí a dovedností ([4]) ([5]).

(3) Jak bylo ve sdělení Komise o unii dovedností uznáno ([6]), integrovaný přístup ke koordinaci politik a zvýšený mnohostranný dohled v rámci evropského semestru poskytují rámec pro řízení nezbytných strukturálních reforem trhů práce, jež se opírají o systémy vzdělávání a odborné přípravy a o investice do rozvoje lidského kapitálu.

(4) Toto doporučení zohledňuje rozdělení pravomocí mezi EU a členskými státy v oblasti vzdělávání a odborné přípravy, a zejména odpovědnost členských států za obsah výuky a za organizaci jejich systémů vzdělávání a odborné přípravy, jak je stanoveno v článcích 165 a 166 SFEU. V souladu s úlohou Unie a cílem podle Smluv podporuje Evropská komise rozvoj kvalitního vzdělávání v členských státech, podněcuje jejich spolupráci a usnadňuje vzájemné učení, čímž doplňuje jejich činnost.

(5) Od roku 2021 je zastřešujícím cílem evropské spolupráce v oblasti vzdělávání a odborné přípravy vytvoření Evropského prostoru vzdělávání. V této souvislosti je v zájmu dosažení plného potenciálu jednotlivců a společnosti na vzdělávání a odbornou přípravu nahlíženo z holistického hlediska. Z nedávných důkazů vyplývá, že v rámci spolupráce EU zaměřené na Evropský prostor vzdělávání se podařilo realizovat důležitá nová opatření na úrovni EU, podpořit vnitrostátní reformy a vytvořit udržitelné cesty pro hlubší evropskou spolupráci mezi vzdělávacími institucemi. Tato spolupráce tak rovněž přispívá k rozvoji lidského kapitálu.

([1]) Úř. věst. C 428, 13.12.2017, s. 10.
([2]) Sdělení Komise ze dne 29. ledna 2025 „Kompas konkurenceschopnosti pro EU“ (COM/2025/30 final).
([3]) Sdělení Komise ze dne 5. března 2025 „Unie dovedností“ (COM(2025) 90 final).
([4]) Sdělení Komise ze dne 9. dubna 2025 „Akční plán pro kontinent umělé inteligence“ (COM(2025) 165 final).
([5]) Sdělení Komise ze dne 8. října 2025 „Strategie pro využívání umělé inteligence“ (COM(2025) 723 final), které předkládá odvětvová i meziodvětvová opatření, včetně opatření týkajících se gramotnosti v oblasti umělé inteligence, prohlubování dovedností a změny kvalifikace a poznatků o dovednostech, s cílem zvýšit zavádění umělé inteligence v klíčových odvětvích a ve veřejném sektoru.
([6]) V souladu s usnesením Rady o vzdělávání a odborné přípravě v rámci evropského semestru: zajištění informovaných diskusí o reformách a investicích, 2020/C 64/01.

(6) Toto doporučení má doplnit hlavní směry politik zaměstnanosti členských států, zejména zohledněním aspektu lidského kapitálu v těchto politikách zaměstnanosti. Určuje oblasti společného zájmu EU. Pokud je to v kontextu každého členského státu relevantní, budou tyto oblasti později analyzovány ve zprávách o jednotlivých zemích a mohou být řešeny v doporučeních pro jednotlivé země vydaných v rámci cyklu evropského semestru. Tyto obavy mají také důležitý územní rozměr, neboť v Evropě existují značné územní rozdíly v dovednostech a investic do lidského kapitálu.

(7) Členské státy v rámci Výboru pro zaměstnanost podle článku 150 SFEU každoročně přezkoumávají všechny aspekty týkající se stavu zaměstnanosti v EU, s ohledem na společnou výroční zprávu o situaci zaměstnanosti v Unii a o provádění hlavních zásad zaměstnanosti (čl. 148 odst. 5 SFEU) a s ohledem na informace získané od členských států prostřednictvím jejich ročních zpráv o pokroku (které rovněž slouží pro účely čl. 148 odst. 3 SFEU).

(8) EU se potýká s trvalým nedostatkem pracovníků a kvalifikovaných pracovníků. Nedostatek je značný napříč členskými státy, regiony a odvětvími a týká se společností všech velikostí. Míra volných pracovních míst v EU, která je zástupným ukazatelem pro měření nedostatku pracovních sil, zůstává na vysoké hodnotě 2,0 % (3. čtvrtletí 2025) a blíží se úrovni před pandemií ([7]). Nedostatek kvalifikovaných pracovních sil rovněž brání investicím a inovacím: v roce 2023 uvedlo 68 % středních společností nedostatek kvalifikovaných pracovníků jako závažný problém ([8]) a v roce 2024 uvedlo 77 % společností, že nedostatek kvalifikovaných pracovníků je překážkou dlouhodobých investic ([9]).

(9) Některá odvětví a povolání se potýkají s velkým nedostatkem pracovních sil a kvalifikovaných pracovníků v celé EU. V roce 2024 byly nejrozšířenější nedostatkové profese v EU v technických profilech ve výrobě a stavebnictví (včetně svářečů a řezačů plamenem a páječů, stavebních a souvisejících elektrikářů, instalatérů a potrubářů, pracovníků ve zpracování plechu), zdravotnických profesích (ošetřovatelé, všeobecní a specializovaní lékaři, zdravotničtí asistenti a fyzioterapeuti, přičemž v roce 2022 byl v EU odhadovaný nedostatek 1,2 milionu lékařů, zdravotních sester a porodních asistentek ([10])). Zároveň je pouze 12 % zemědělců v EU mladších 40 let, což může ohrozit potravinové zabezpečení EU. Odvětví dopravy se rovněž potýká s rozsáhlým nedostatkem pracovních sil u všech druhů dopravy (řidiči těžkých nákladních vozidel, nákladních automobilů, autobusů a tramvají, jakož i námořníci, zejména důstojníci) ([11]) ([12]). Rozšířený je i nedostatek specialistů v oblasti IKT, stavebních inženýrů a pedagogických pracovníků. Specialisté v oblasti IKT tvořili pouze 5,0 % pracovní síly, což je výrazně pod cílem programu Digitální dekáda 2030, který je 10 %, a to při výrazné genderové nerovnováze. V souvislosti se zelenou transformací bylo ve více členských státech identifikováno 24 nedostatkových profesí, včetně pracovníků v oblasti zateplování, stavebních inženýrů a mechaniků klimatizací a chladicích zařízení (ve 14 členských státech), stavebních techniků (ve 12 členských státech) a pokrývačů (v 11 členských státech). Evropa bude muset budovat kapacity v oblasti hlavních oběhových úkolů, které je třeba adaptovat z lineárních na oběhové systémy a trhy. Tyto dovednosti jsou na všech úrovních, od architektů a inženýrů až po pracovníky provádějící sběr a třídění odpadu.

(10) Technologický pokrok a zelená a digitální transformace dále zvýší poptávku po nových dovednostech a zhorší stávající nedostatky a nesoulad. V důsledku rozvoje umělé inteligence, technologií obnovitelných zdrojů, biotechnologií, potřeb obrany, vesmíru a bezpečnosti, jakož i analýzy složitých dat roste poptávka po pracovnících v oblasti přírodních věd, technologií, inženýrství a matematiky (STEM).

([7]) Průměrná míra volných pracovních míst v letech 2013 až 2019 činila 1,7 %.
([8]) Eurobarometr č. 537 11/2023.
([9]) Průzkum investic provedený EIB v roce 2024: přehled Evropské unie https://www.eib.org/attachments/lucalli/20240238_econ_eibis_2024_eu_en.pdf
([10]) Zpráva Evropské komise / OECD Stručný pohled na zdraví v Evropě 2024.
([11]) Zpráva sítě EURES o nedostatku a přebytku pracovních sil z roku 2024.
([12]) Námořníci – Mobilita a doprava – Evropská komise.

(11) Zpráva o stavu digitální dekády 2025 zdůrazňuje, že rozdíl mezi poptávkou na trhu práce a dostupnými talenty se stále prohlubuje, zejména v oblastech, jako je umělá inteligence, kybernetická bezpečnost, analýza dat a polovodičové technologie. EU bude do roku 2027 potřebovat 6,2 až 7 milionů pracovníků v oblasti umělé inteligence, přičemž přibližně 60 % pracovní síly bude potřebovat dovednosti v oblasti umělé inteligence ([13]). V oblasti kybernetické bezpečnosti byl zjištěn nedostatek přibližně 300 000 specialistů, zatímco v oblasti polovodičů bude podle současných trendů potřeba vyřešit nedostatek téměř 100 000 nových pracovníků. Národní plány členských států ukazují stále vyšší zaměření na digitální vzdělávání a celoživotní učení, ale úsilí zůstává roztříštěné a nerovnoměrné, s omezeným dosahem na skupiny s nízkou kvalifikací a nedostatečně zastoupené skupiny. Z prognóz vyplývá, že bez důraznější společné akce a udržitelných investic EU nedosáhne cílů v oblasti digitálních dovedností ([14]).

(12) Od roku 2023 postupně přibývá restrukturalizací a plánovaného snižování počtu pracovních míst. Různé restrukturalizace a krátkodobé změny přispěly k rostoucímu povědomí o nutnosti naléhavě jednat. V roce 2024 se plánované snižování počtu pracovních míst v celé EU dotklo přibližně 65 000 pracovních míst, která se soustředí do konkrétních odvětví a regionů ([15]). Nejvíce byl postižen automobilový průmysl, telekomunikace a poštovní služby. V letech 2019 až 2024 zaniklo v automobilovém průmyslu v celé EU přibližně 240 000 pracovních míst ([16]). Rostoucímu tlaku čelí také evropské odvětví oceli, kde bylo v roce 2024 zrušeno 18 000 pracovních míst, zatímco v chemickém průmyslu se v letech 2023 a 2024 snížil počet pracovních míst přibližně o 15 000. To je obzvláště znepokojivé vzhledem k zásadní úloze tohoto odvětví při výrobě obranných a kosmických kapacit. Narušení obchodních toků, oslabení světové poptávky a vyšší náklady na energie mají celkově negativní dopad na trh práce.

(13) Očekává se, že transformace na klimatickou neutralitu, která již ovlivňuje růst zaměstnanosti, vytvoří do roku 2030 1 až 2,5 milionu dalších pracovních míst, pokud bude doprovázena účinnými politikami. V aktu o průmyslu pro nulové čisté emise ([17]) se odhaduje, že do roku 2030 se počet výrobních pracovních míst v průmyslových odvětvích pro nulové čisté emise zvýší o 350 000. K dosažení cílů EU v oblasti větrné a sluneční energie pro rok 2030 je navíc zapotřebí přibližně 130 000 až 145 000 dalších kvalifikovaných pracovníků a s tím spojené investice do dovedností ve výši 1,1 až 1,4 miliardy EUR do roku 2030. Do roku 2035 se očekává otevření 4,2 milionu pracovních míst ve stavebnictví. Patří mezi ně nahrazení pracovníků, kteří odvětví opouštějí, a 88 000 nových pracovních míst, která jsou rovněž motivována renovací budov. ([18]) Očekává se také, že se výrazně zvýší počet pracovních míst u ozbrojených sil a v obranném průmyslu, zejména pro osoby z prostředí v oblasti přírodních věd, technologií, inženýrství a matematiky a z odborného vzdělávání a přípravy.

(14) Značný nedostatek pracovních sil a kvalifikovaných pracovníků ve výše uvedených odvětvích a v regionech v celé EU se bude v nadcházejících letech pravděpodobně prohlubovat v důsledku stárnutí populace a rostoucí poptávky po pracovní síle v odvětvích, která mají pro EU strategický význam, například i) pokročilé digitální technologie; ii) přechod na čistou energii a dekarbonizace průmyslu, včetně oběhového hospodářství; iii) zdraví, biotechnologie, zemědělství, rybolov a akvakultura a bioekonomika; a iv) obranný průmysl a vesmír. Tyto výzvy budou vytvářet značný tlak na ekonomiky a trhy práce, což zdůrazňuje naléhavou potřebu aktivně jednat. Proto je v současné době velmi důležité zachovat a posílit lidský kapitál EU prostřednictvím cílených a aktivních politik a investic do vzdělávání, odborné přípravy, prohlubování dovedností a změny kvalifikace, a to v souladu s relevantními průmyslovými politikami. Podporou pracovní síly, která bude schopna přijímat technologický pokrok, přizpůsobovat se vyvíjejícím se potřebám průmyslu a využívat nově vznikající příležitosti, může EU nejen zmírnit současný a budoucí nedostatek pracovních sil a dovedností, ale také posílit svou dlouhodobou hospodářskou odolnost a globální konkurenceschopnost. Kromě toho může přístup k cenově dostupnému bydlení rovněž usnadnit pracovní a vzdělávací mobilitu a podpořit rozvoj lidského kapitálu a konkurenceschopnosti.

([13]) Utváření a posílení evropských talentů v oblasti umělé inteligence, 2025.

([14]) Zpráva o stavu digitální dekády 2024 odhaduje, že bez dalších opatření bude mít do roku 2030 alespoň základní digitální dovednosti pouze 59,8 % dospělé populace, což je mnohem méně než cíl 80 %.

([15]) Evropská komise: Generální ředitelství pro zaměstnanost, sociální věci a sociální začleňování, Labour Market and Wage Developments in Europe – Annual review 2025 (Vývoj na trzích práce a vývoj mezd v Evropě – roční přehled z roku 2025), Úřad pro publikace Evropské unie, 2025, https://data.europa.eu/doi/10.2767/1810636.

([16]) Eurostat, [lfsa_egan22d] Zaměstnané osoby podle podrobné hospodářské činnosti (dvoumístný číselný kód NACE Rev. 2) (2008–2026).

([17]) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/1735 ze dne 13. června 2024, kterým se zřizuje rámec opatření pro posílení evropského ekosystému výroby technologií pro nulové čisté emise a mění nařízení (EU) 2018/1724.

([18]) Cedefop. (2023). Ekologizace odvětví stavebnictví v EU: poznatky o dovednostech. Série poznatků založených na datech.

(15) Evropské systémy vzdělávání a odborné přípravy se potýkají s výzvami, jak poskytnout všem účastníkům vzdělávání, zejména těm ze znevýhodněného socioekonomického prostředí, jakož i osobám s nízkou kvalifikací, migrantům, osobám se zdravotním postižením a Romům, solidní základy dovedností, které jim umožní aktivně se zapojit na trhu práce. Výsledky v matematice, čtení a přírodních vědách se v posledních desetiletích zhoršily, přičemž v roce 2022 mělo v matematice slabší výsledky přibližně 30 % patnáctiletých účastníků vzdělávání a ve čtení a přírodních vědách 25 %. Dobrých výsledků ve čtení, matematice nebo přírodních vědách dosáhlo v roce 2022 pouze 16 % znevýhodněných žáků, což je pokles oproti 21 % v roce 2015 ([19]). U studentů přistěhovaleckého původu je dvakrát vyšší pravděpodobnost, že opustí systém vzdělávání a odborné přípravy s nízkou nebo žádnou kvalifikací ([20]). Tyto problémy jsou ještě zhoršeny rozdíly v přístupu ke kvalitnímu a inkluzivnímu vzdělávání a odborné přípravě v méně rozvinutých regionech a znevýhodněných, venkovských a odlehlých oblastech. Více než 40 % žáků osmých tříd nemá základní digitální dovednosti ([21]). Posílení digitálních dovedností má zásadní význam pro úspěšnou digitální transformaci, mimo jiné prostřednictvím využívání digitálního učení, testovacích nástrojů a účinného, odpovědného, inkluzivního a etického využívání umělé inteligence. Zároveň bude důležité věnovat pozornost možným škodlivým důsledkům používání digitálních zařízení, zejména pro mladší účastníky vzdělávání. Těžkosti v dětství se přenášejí i do dospělosti: každý pátý dospělý má problémy se čtením a psaním. Vzdělávání a odborná příprava hrají klíčovou roli při přípravě účastníků vzdělávání na to, aby se stali aktivními občany, účastnili se demokratického života, rozpoznávali misinformace a bezpečně, odpovědně a udržitelně pracovali s digitálními technologiemi. 73 % mladých lidí (ve věku 15–30 let) uvedlo, že jejich vzdělání je vybavilo potřebnou úrovní dovedností k rozpoznání dezinformací.

(16) Navzdory vysoké míře zaměstnanosti čerstvých absolventů odborného vzdělávání a přípravy (čtyři z pěti v roce 2024) se odborné vzdělávání a příprava a učňovská příprava nadále potýkají s problémy, pokud jde o jejich atraktivitu, přičemž mnoho programů odborného vzdělávání je zatíženo stereotypy a celkově omezeným společenským uznáním. V roce 2023 bylo v celé EU do programů v oblasti přírodních věd, technologií, inženýrství a matematiky zapsáno 3,75 milionu studentů odborného vzdělávání a přípravy, což představuje 36,3 % všech účastníků odborného vzdělávání a přípravy na střední úrovni. To je stále daleko od navrhovaného cíle na úrovni EU obsaženého ve Strategickém plánu vzdělávání v oborech STEM, vypracovaném Komisí, který obnáší alespoň 45 % do roku 2030, což by při současném počtu zapsaných žáků odpovídalo tomu, že by se dalších 900 000 žáků odborného vzdělávání a přípravy přeorientovalo na obory v oblasti přírodních věd, technologií, inženýrství a matematiky. V odborném vzdělávání a přípravě na střední úrovni jsou studentky v oborech v oblasti přírodních věd, technologií, inženýrství a matematiky výrazně méně zastoupeny.

(17) Na úrovni terciárního vzdělávání, navzdory vysoké poptávce v mnoha oborech v oblasti přírodních věd, technologií, inženýrství a matematiky, zaznamenala přibližně polovina členských států mezi lety 2015 a 2023 pokles počtu studentů oborů přírodních věd, technologií, inženýrství a matematiky, který v současné době činí 26,9 % studentů, což je daleko od cíle pro rok 2030, navrženého ve Strategickém plánu vzdělávání v oborech STEM, vypracovaném Komisí, kdy má být na terciární úrovni alespoň 32 % studentů oborů přírodních věd, technologií, inženýrství a matematiky. Ve srovnání s jinými vyspělými ekonomikami má EU druhý nejnižší podíl absolventů terciárního vzdělávání v oblasti přírodních věd, technologií, inženýrství a matematiky na tisíc mladých lidí (14,3 %). Na doktorské úrovni jsou téměř čtyři z deseti studentů zapsáni v oborech přírodních věd, technologií, inženýrství a matematiky, ale jen velmi malý podíl v oboru IKT. Nedostatečné zastoupení žen v oboru přírodních věd, technologií, inženýrství a matematiky tento problém ještě zhoršuje. IKT je obor s nejnižším zastoupením žen mezi všemi obory vzdělání – pouze jeden z pěti studujících je žena. Problémem zůstává předčasné ukončení vysokoškolského studia, zejména na bakalářské úrovni, kdy studium přírodních věd, technologií, inženýrství a matematiky do tří let od teoretického ukončení dokončí pouze 63 % studentů terciárního vzdělávání.

(18) Nedostatek kvalifikovaných učitelů v mnoha členských státech, regionech, městech a odlehlých a venkovských oblastech představuje významné riziko pro kvalitu vzdělávání. V roce 2024 pracoval přibližně každý pátý učitel ([22]) ve školách, které se potýkají s nedostatkem kvalifikovaných učitelů, což omezuje kvalitní výuku. Stárnutí učitelského sboru navíc v nadcházejících letech sníží počet dostupných učitelů. V roce 2023 bylo 25 % třídních učitelů od základních po střední školy ve věku 55 let a starších (což odpovídá více než 1 300 000 učitelů). K nedostatku učitelů v EU přispívá i vnímaná neatraktivnost povolání a jeho ocenění ve společnosti, jakož i nízké výdělky (ve srovnání s jinými profesemi, ke kterým může titul umožnit přístup). K těmto výzvám přispívá i akutní nedostatek učitelů přírodních věd, technologií, inženýrství a matematiky. Nedostatečná atraktivita některých území může mít také dopad na udržení učitelů ve znevýhodněných, venkovských a odlehlých oblastech. Dalším problémem je připravenost učitelů na práci se žáky se zdravotním postižením nebo speciálními vzdělávacími potřebami nebo socioekonomickým znevýhodněním. Zlepšení úrovně digitálních dovedností mladých lidí navíc brání nejednotné využívání technologií ve školách, nedostatečné hodnocení digitálních dovedností a různá připravenost učitelů, a to i přes zvýšené investice do digitální infrastruktury a vzdělávání v členských státech a regionech.

([19]) Viz program OECD pro mezinárodní hodnocení žáků (PISA).
([20]) Eurostat, [edat_lfse_02] Osoby předčasně odcházející ze vzdělávání a odborné přípravy podle země narození.
([21]) Viz International Computer and Information Literacy Study (ICILS) (Mezinárodní šetření počítačové a informační gramotnosti (ICILS)).
([22]) Ve 22 členských státech EU, které se účastnily šetření TALIS 2024. OECD (2025), Výsledky šetření TALIS 2024: Stav výuky, TALIS, OECD Publishing, Paříž, https://doi.org/10.1787/90df6235-en.

(19) Sladění vzdělávacích programů a programů odborné přípravy s vyvíjející se poptávkou na trhu práce zůstává pro systémy vzdělávání a odborné přípravy v celé EU výzvou. Vypracování relevantního vzdělávacího obsahu a vzdělávacích programů ([23]) mohou podpořit odvětvové akademie dovedností a podobné iniciativy, k nimž vyzývá i sdělení o Dohodě o čistém průmyslu ([24]). Některé členské státy přistoupily k příslušným reformám, nicméně přetrvávají značné rozdíly mezi kompetencemi, které studenti získávají, a kompetencemi požadovanými zaměstnavateli. Například zatímco 90 % pracovních míst vyžaduje základní digitální dovednosti, v EU takovými dovednostmi disponuje pouze 55,6 % dospělých. Je to výzva i v případě mladých lidí v EU. Vzhledem k tomu, že 42,5 % žáků osmých tříd nemá dostatečné základní digitální dovednosti, je třeba dosáhnout velkého pokroku, aby bylo dosaženo cíle EU, který činí méně než 15 % ([25]). S rozvojem umělé inteligence je základní digitální gramotnost stále více nedostatečná a stále více nových pracovních míst pro začínající mladé absolventy vyžaduje pokročilé dovednosti v oblasti umělé inteligence a kritické a strategické myšlení. V tomto kontextu nesouladu mezi dovednostmi, které trh práce potřebuje, a dostupnými dovednostmi je klíčové zajistit, aby odborné vzdělávání a příprava odpovídaly potřebám trhu práce, a to i za aktivní účasti sociálních partnerů, což platí i pro vysokoškolské vzdělávání. Studijní programy hrají důležitou úlohu při reakci na vývoj potřeb v oblasti dovedností orientovaných na budoucnost, multidisciplinárních a meziodvětvových dovedností, což je nezbytné pro rozvoj a využívání nových znalostí a technologií. Pokud jde o mladé lidi, začlenění učení se prací do programů vzdělávání a odborné přípravy obecně zvyšuje zaměstnatelnost absolventů: míra zaměstnanosti čerstvých absolventů odborného vzdělávání a přípravy, kteří měli zkušenost s učením se prací, činila v roce 2024 84,3 % ve srovnání s 69,7 % u těch, kteří danou zkušenost neměli ([26]).

(20) Celoživotní učení, včetně prohlubování dovedností a změn kvalifikace, je nezbytné k tomu, aby jednotlivci udrželi krok s rychle se měnícím trhem práce, včetně přechodu z upadajících odvětví do rostoucích. Přesto v roce 2022 pouze 39,5 % dospělých uvedlo, že se v předchozím roce účastnili vzdělávání, což je o více než 20 procentních bodů méně, než je hlavní cíl EU do roku 2030, který činí 60 % ([27]). Dospělí s nízkou kvalifikací, kteří by z odborné přípravy měli největší prospěch, se jí účastní výrazně méně (11,3 %). Účast je nižší v méně rozvinutých regionech a stagnujících oblastech, včetně venkovských a odlehlých, a také u zranitelných skupin, které čelí dalším překážkám v přístupu ke vzdělávání. Překlenutí této mezery je zásadní pro to, aby se celoživotní učení stalo hmatatelnou realitou pro všechny, a vyžaduje urychlené a koordinované postupy členských států, podniků a sociálních partnerů při současném zachování jejich úlohy a autonomie. Úroveň finanční gramotnosti v EU je v současné době velmi nízká. Podle průzkumu Eurobarometr 2023 dosahuje vysoké úrovně finančních znalostí přibližně čtvrtina (26 %) občanů EU.

(21) Celoživotní poradenství hraje rozhodující úlohu v tom smyslu, že jednotlivcům umožňuje zvládat přechody mezi zaměstnáními a přizpůsobovat se měnícím se podmínkám na trhu práce. Celoživotní poradenství je nepřetržitý proces, který občanům v jakémkoli věku umožňuje identifikovat vlastní schopnosti, kompetence a zájmy, činit informovaná rozhodnutí v oblasti vzdělávání, odborné přípravy a povolání a řídit svou individuální životní dráhu. Začlenění celoživotního poradenství do strategií celoživotního učení posiluje dovednosti v oblasti řízení profesní dráhy, usnadňuje přístup k poradenským službám pro všechny občany a zaručuje zajištění kvality a koordinaci mezi zúčastněnými stranami. Tyto zásady mají zásadní význam pro podporu rozvoje lidského kapitálu a pro posílení odolnosti a přizpůsobivosti tváří v tvář technologické, ekologické a demografické transformaci. Doporučení Rady ze dne 16. června 2022 o individuálních vzdělávacích účtech obsahuje prohlášení, že poradenství je součástí širších základních rámcových podmínek pro účinné využívání individuálních nároků na odbornou přípravu. Doporučení Rady ze dne 16. června 2022 o evropském přístupu k mikrocertifikátům obsahuje klíčovou zásadu týkající se poradenství.

(22) Systémy vzdělávání a odborné přípravy, jež obstojí v budoucnosti, vyžadují odpovídající financování. Neaktivita je nákladná: roční společenské náklady související s osobami předčasně ukončujícími vzdělávání a odbornou přípravu budou do roku 2030 činit globálně 6 bilionů USD ([28]). Klesající úroveň základních dovedností u mladých lidí by mohla snížit dlouhodobý růst multifaktorové produktivity v zemích OECD přibližně o 3 %. Investice do lidského kapitálu, včetně zdraví obyvatelstva a politik, které jej podporují, přispívají k vyšší produktivitě a udržitelnému hospodářskému růstu.

([23]) Ve výročních zprávách programu Digitální dekáda jsou vymezeny klíčové reformy, které mají členské státy provést, aby bylo možno výzvy v této oblasti řešit.

([24]) Sdělení Komise ze dne 26. února 2025 „Dohoda o čistém průmyslu: společný plán konkurenceschopnosti a dekarbonizace“ (COM (2025) 85 final).

([25]) Mezinárodní šetření počítačové a informační gramotnosti (ICILS) z roku 2023 provedené Mezinárodním sdružením pro posuzování výsledků v oblasti vzdělávání (IEA).

([26]) Na základě evropského šetření pracovních sil, údaje speciálně extrahovány.

([27]) Účast na vzdělávání dospělých s výjimkou řízené odborné přípravy na pracovišti podle průzkumu vzdělávání dospělých.

([28]) Brunello, G., Rocco, L., Eck, M., 2024, The price of inaction: the global private, fiscal and social costs of children and youth not learning (Cena za nečinnost: globální, soukromé, fiskální a společenské náklady spojené s tím, že se děti a mládež neučí), UNESCO

(23) Vzhledem k výzvám spojeným s transformací, kterým EU čelí, nemohou veřejné výdaje samy o sobě pokrýt rozsah potřeb v oblasti prohlubování dovedností a změny kvalifikace. Pro dospělé je hlavní formou vzdělávání odborná příprava související s prací (čtyři z pěti dospělých účastníků vzdělávání v roce 2022). Takovou odbornou přípravu financují převážně zaměstnavatelé (téměř 90 % veškeré odborné přípravy dospělých související s prací). Přesto jedna ze tří společností neposkytuje svým zaměstnancům žádné kurzy ani jiné formy odborné přípravy, přičemž jako jednu z hlavních překážek uvádí náklady (spolu s pracovním vytížením a časovými omezeními). Pobídky k efektivnímu vynakládání soukromých prostředků na dovednosti, a to i propojením veřejných zakázek se závazky v oblasti odborné přípravy, povzbuzuje podniky, aby převzaly větší odpovědnost za rozvoj dovedností své pracovní síly. Pravidla státní podpory umožňují při splnění příslušných podmínek podporu odborné přípravy, prohlubování dovedností a změny kvalifikace ze strany poskytovatelů služeb, včetně malých a středních podniků. Sdělení nazvané Unie dovedností vyzývá k posouzení příslušných ustanovení, aby se zajistilo, že budou obsahovat lepší pobídky pro průmysl, včetně sociální ekonomiky, k investicím do prohlubování dovedností a změny kvalifikace pracovníků. Partnerství veřejného a soukromého sektoru může mobilizovat další investice do dovedností a podpořit spolupráci a poskytnout lepší pobídky pro průmysl, včetně sociální ekonomiky, k investicím do prohlubování dovedností a změny kvalifikace pracovníků a k podpoře spolupráce.

(24) Navzdory značným veřejným investicím do počátečního vzdělávání v posledních několika desetiletích kvalita vzdělávání v některých členských státech a regionech stagnuje nebo se zhoršuje. Pro maximalizaci účinnosti a efektivity investic do vzdělávání, odborné přípravy a dovedností jsou klíčová posouzení dopadů a hodnocení, která se v ideálním případě provádějí před realizací, v jejím průběhu a po ní, zapojují všechny příslušné zúčastněné strany, a využívají pokud možno včasné a spolehlivé administrativní údaje ([29]). Zřízení znalostního centra pro sociální investice a začlenění mezinárodně dohodnutých (EHK OSN) satelitních účtů pro vzdělávání a odbornou přípravu ([30]) do národních účtů může zlepšit hodnocení politik a poskytnout přesnější vyčíslení návratnosti investic do lidského kapitálu. Komise rovněž vytvořila vzdělávací laboratoř pro investice do kvalitního vzdělávání a odborné přípravy ([31]), která podporuje členské státy při provádění hodnocení politik v oblasti vzdělávání a odborné přípravy, aby byly jejich veřejné výdaje v těchto oblastech nákladově efektivnější a podložené fakty.

(25) Dostupné, snadno srozumitelné, cílené a aktuální poznatky o dovednostech jsou nezbytné pro účinné politiky vzdělávání a odborné přípravy, které obstojí v budoucnosti. Poznatky o dovednostech v EU jsou však stále roztříštěné, což brání informovanému rozhodování. Přestože se v členských státech používají metody prognózování dovedností, přetrvávají značné výzvy, včetně různorodosti taxonomií, složitosti zdrojů dat a metod a omezení, pokud jde o spolehlivost a podrobnost dat, což může omezovat využitelnost informací. Předpovědi budoucí poptávky po daném povolání se obvykle značně liší, což odráží různé předpoklady ohledně rozsahu automatizace úkolů a širší ekonomické a demografické souvislosti. Porovnávání a kombinování těchto zdrojů je nezbytné pro lépe informovanou politiku.

(26) Téměř každý třetí zaměstnanec v EU pracuje na pracovním místě, které neodpovídá jeho kvalifikaci, což naznačuje neoptimální využití pracovního potenciálu. Ačkoli se uznává význam zachování norem kvality pro ochranu cílů obecného zájmu a dodržování práva EU, příliš přísná regulace některých povolání a těžkopádné postupy uznávání vytvářejí překážky vstupu na trh práce a snižují mobilitu na něm. To přispívá k nesouladu mezi nabízenými a požadovanými dovednostmi a k nedostatku pracovních sil na vnitrostátní úrovni i na úrovni EU.

(27) Evropští zaměstnavatelé se potýkají s obtížemi při náboru pracovníků ze zemí mimo EU. V reakci na nedostatek kvalifikovaných pracovníků přijal pracovníky ze třetích zemí méně než jeden z deseti malých a středních podniků a většina z těch, které to udělaly, tento proces považovala za obtížný. Státní příslušníci třetích zemí se často setkávají s roztříštěnými a pomalými postupy uznávání jejich kvalifikací a zažívají problémy s překvalifikovaností a nesouladem mezi nabízenými a požadovanými dovednostmi. Míra překvalifikovanosti u státních příslušníků třetích zemí může být dvakrát vyšší než u státních příslušníků EU.

DOPORUČUJE členským státům, aby v souladu s vnitrostátními pravomocemi a s přihlédnutím k vnitrostátním okolnostem v období 2026–2027:

([29]) Viz závěry Rady o úloze politik v oblasti trhu práce a dovedností a sociálních politik pro odolné ekonomiky, 20. června 2024, a dobrovolné hlavní zásady pro členské státy EU k hodnocení hospodářských dopadů reforem a investic v oblasti trhu práce, dovedností a sociální politiky. Červen 2024.

([30]) Satelitní účty jsou doplňkové rámce, které rozšiřují hlavní národní účty poskytnutím podrobností týkajících se konkrétních oblastí. Satelitní účty týkající se vzdělávání a odborné přípravy kvantifikují investice do lidského kapitálu měřením výdajů na formální vzdělávání, odbornou přípravu a neformální vzdělávání.

([31]) https://education.ec.europa.eu/focus-topics/improving-quality/learning-lab

1. Řešení nedostatku kvalifikovaných pracovníků ve strategických odvětvích

— Řídily opatření k řešení nedostatku kvalifikovaných pracovníků se zaměřením na profese, které vyžadují zejména dovednosti v oblasti přírodních věd, technologií, inženýrství a matematiky, včetně IKT a umělé inteligence, v odvětvích strategického významu z hlediska konkurenceschopnosti a odolnosti (jako je digitální a čistá technologie, oběhové hospodářství a dekarbonizace průmyslu, zdraví a biotechnologie, zemědělství, rybolov a akvakultura a bioekonomika, obranný průmysl a vesmír).

— Posílily zrychlené i dlouhodobé poskytování dovedností, které obstojí v budoucnosti a odpovídají trhu práce, v oblastech strategického významu, a to podporou partnerství mezi poskytovateli vzdělávání a odborné přípravy, veřejnými službami zaměstnanosti, sociálními partnery a jednotlivými podniky, jakož i veřejnými orgány, a to i na regionální a místní úrovni.

— Snížily překážky pro vstup do regulovaných povolání a přijaly opatření na podporu rychlejšího uznávání kvalifikací ve strategických odvětvích pro státní příslušníky EU a třetích zemí při současném zachování norem kvality.

2. Posilování základních dovednosti k vybudování pevných základů pro vyšší konkurenceschopnost

— Posilovaly získávání dovedností v oblasti gramotnosti, matematiky (včetně finanční gramotnosti), přírodních věd, digitálních dovedností a občanských dovedností od útlého věku a po celou dobu dospělosti a na všech úrovních a ve všech typech vzdělávání a odborné přípravy se zvláštním důrazem na socioekonomicky znevýhodněné skupiny a osoby se zdravotním postižením a zároveň podporovaly ty nejnadanější. Podnikly kroky k dosažení cílů na úrovni EU dohodnutých v rámci Evropského prostoru vzdělávání, pokud jde o žáky do 15 let, kteří nedosahují dostatečných výsledků v základních dovednostech.

— Zajistily rovný přístup k vysoce kvalitnímu předškolnímu vzdělávání a péči jako prostředek ke snížení rozdílů v dosažených výsledcích.

— Zajistily vhodné pobídky pro zvýšení atraktivity učitelského povolání, zejména pro předměty z oblasti přírodních věd, technologií, inženýrství a matematiky. Podporovaly počáteční a další profesní rozvoj na všech úrovních, včetně inkluzivních a genderově citlivých přístupů k výuce.

— Posilovaly digitální dovednosti žáků, studentů a učňů i účastníků celoživotního učení, včetně gramotnosti v oblasti umělé inteligence a spolu s kritickým myšlením, používaly nástroje pro testování digitálních dovedností ke sledování pokroku a zajistily odbornou příprava učitelů na učení za podpory technologií. Podporovaly účinné, odpovědné, inkluzivní a etické využívání umělé inteligence.

— Identifikovaly výzvy a řešily dopad používání digitálních zařízení na akademické výsledky a duševní a fyzickou pohodu.

3. Posilování odborného vzdělávání a přípravy

— Zvýšily kvalitu a atraktivitu odborného vzdělávání a přípravy a učňovské přípravy, a to i prostřednictvím boje proti negativnímu vnímání, posílení inkluze pro znevýhodněné skupiny a řešení genderových stereotypů, zejména v programech z oblasti přírodních věd, technologií, inženýrství a matematiky.

— Vytvořily a prováděly politiky nebo strategie s cílem zvýšit podíl účastníků počátečního středního odborného vzdělávání a přípravy zapsaných v oborech STEM, zejména podíl studentek, a dosáhnout toho, aby se alespoň 12 % ([32]) účastníků odborného vzdělávání a přípravy zúčastnilo vzdělávacích zkušeností v zahraničí.

— Podporovaly zajišťování dostatečného počtu učitelů a školitelů zejména v oblasti přírodních věd, technologií, inženýrství a matematiky a ve spolupráci s podniky motivovaly k učení se prací.

4. Zlepšování výsledků terciárního vzdělávání v oblasti přírodních věd, technologií, inženýrství a matematiky (STEM)

— Zvýšily kapacitu, relevantnost a atraktivitu pro mladé lidi v případě programů terciárního vzdělávání v oblasti přírodních věd, technologií, inženýrství a matematiky (včetně vyšších úrovní programů odborné přípravy), především v oblasti IKT a umělé inteligence, v oblastech s velkým nedostatkem pracovních sil a dovedností a ve strategických oblastech. Podporovaly opatření k posílení postavení studentek v těchto oborech.

— Podporovaly gramotnost v oblasti umělé inteligence a kritické a strategické myšlení absolventů, podporovaly mezioborové přístupy a posilovaly internacionalizaci terciárních programů STEM (včetně programů vyššího odborného vzdělávání), zejména prostřednictvím společných nadnárodních programů.

([32]) Viz doporučení Rady ze dne 13. května 2024 „Evropa v pohybu“ – příležitosti ke vzdělávací mobilitě pro všechny.

5. Investice do vzdělávání, odborné přípravy a dovedností

— Podporovaly účinné a efektivní veřejné výdaje na vzdělávání a dovednosti odpovídající zjištěným výzvám a dohodnutým cílům a záměrům, a to i prostřednictvím využití fondů politiky soudržnosti, včetně Evropského sociálního fondu plus.

— Podporovaly soukromé investice do kvalitního prohlubování dovedností a změny kvalifikace, využívaly segment sociálních investic a dovednostní v rámci Fondu InvestEU a zajistily synergie s veřejnými investicemi.

— Pravidelně monitorovaly a vyhodnocovaly investice do vzdělávání a dovedností na celostátní, regionální a místní úrovni s využitím spolehlivých a přizpůsobených metodik posouzení dopadů a hodnocení a současně se vyhýbaly zbytečné administrativní zátěži. V případě potřeby se opíraly o dobrovolné hlavní zásady schválené Radou ([33]) s cílem poskytnout informace pro tvorbu politik založenou na důkazech.

— Zajistily, aby se využívaly administrativní údaje k posuzování účinnosti a efektivity veřejných a soukromých výdajů na vzdělávání a odbornou přípravu.

6. Poznatky o dovednostech ke zvládnutí změn na trhu práce

— Vyvíjely a uplatňovaly metodiky pro využívání dat velkého objemu a umělé inteligence, aby bylo možné poskytovat lepší a včasnější poznatky o dovednostech, které budou vycházet ze stávajících kvantitativních a kvalitativních zdrojů poznatků o dovednostech a doplňovat je.

— Dále integrovaly a navyšovaly pravidelné využívání poznatků o dovednostech při (re)formulaci národních, regionálních a místních strategií rozvoje dovedností a ekonomiky, v oblastech poradenství pro volbu povolání, změny zaměření a přechod na jiné pracovní místo, jakož i při navrhování a rozvoji programů vzdělávání a odborné přípravy, které obstojí v budoucnosti.

V Bruselu dne 9. března 2026.

Za Radu

předseda

M. MOUSHOUTTAS

([33]) https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10779-2024-INIT/cs/pdf.